

Attitudes of Undergraduate University Students of Addictology to Selected Drug Issues

Císařová, I.¹, Mravčík, V.^{1,2,3}

- 1 | Charles University, First Faculty of Medicine and General University Hospital in Prague, Department of Addictology, Prague, Czech Republic
- 2 | National Monitoring Centre for Drugs and Addiction, Office of the Government, Prague, Czech Republic
- 3 | National Institute of Mental Health, Klecany, Czech Republic

Citation | Císařová, I., Mravčík, V. (2019). Postoje studentů bakalářského studia oboru adiktologie k vybraným otázkám drogové problematiky. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi*, 3(2), 194–198.

Background and Aims | The main aim of this survey among students in the bachelor's programme in addictology at the First Faculty of Medicine of Charles University was to identify their attitudes towards selected drug-related issues.

Methodology | A questionnaire survey was conducted which contained questions about attitudes to drug users and opinions about the drug policy. The questions were based on the items used in surveys of public opinion involving the general Czech population. The group consisted of 46 students (39 women and seven men) from the first to third years; 32 were full-time students and 14 were enrolled in the part-time ("combined") form of study. **Results** | A total of 87% of the students thought that the treatment of drug addicts should be free of charge, 68% disagreed with the statement that treatment should be free only for a limited number

of attempts, 91% thought that every drug addict has a good chance of recovering, 98% agreed that drug counselling should be free of charge, and 100% agreed that syringes should be given out for free. The majority (76%) of the students were in favour of the legalization of the possession and cultivation of cannabis. As regards the question of how society should treat drug users, the students tended to prefer a tolerant attitude. They showed a preference for prevention, education, and the scaling-up of care for those in need as a way of addressing the drug problems. **Conclusion** | Addictology students' attitudes are relatively tolerant and generally differ from the attitudes shown by the general population, which seems to hold quite conservative and repressive attitudes. However, agreement has been found in opinions about prevention and education as the solution to drug problems.

Keywords | University students – Addictology – Attitudes – Drug policy

Submitted | 6 August 2019

Accepted | 9 September 2019

Grant affiliation | The article was supported by the institutional support programme Progres No. Q06/LF1 and Project No. L01611 with financial support from the Ministry of Education, Youth, and Sports under the NPU I. programme.

Correspondence address | Ivana Císařová, Uhelná Příbram 59, 582 45 Uhelná Příbram, Czech Republic

cisarovaiv@gmail.com

Postoje studentů bakalářského studia oboru adiktologie k vybraným otázkám drogové problematiky

Císařová, I.¹, Mravčík, V.^{1,2,3}

1 | Univerzita Karlova a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, 1. Lékařská fakulta, Klinika adiktologie

2 | Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, Úřad vlády ČR

3 | Národní ústav duševního zdraví, Klecany

Citace | Císařová, I., Mravčík, V. (2019). Postoje studentů bakalářského studia oboru adiktologie k vybraným otázkám drogové problematiky. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi*, 3(2), 194–198.

Východiska a cíle | Cílem práce bylo zjistit, jaké jsou postoje studentů bakalářského studia oboru adiktologie na 1. LF UK ve vybraných otázkách drogové problematiky.

Metodologie | Byl proveden dotazníkový průzkum za pomoci dotazníku, který obsahoval otázky na postoje k uživatelům drog a v oblasti drogové politiky a které vycházely z otázek použitých v průzkumech veřejného mínění české obecné populace. Soubor tvořilo 46 studentů (39 žen a 7 mužů) z 1. až 3. ročníku, z nich 32 studentů prezenční a 14 kombinované formy studia.

Výsledky | Celkem 87 % studentů si myslí, že by léčba drogově závislých měla být zdarma, 68 % nesouhlasí s tím, že by měla být zdarma jen na omezený počet pokusů, 91 % si myslí, že se má každý drogově závislý šanci vyléčit, 98 % souhlasí s tím, že by drogově závislým mělo být poskytováno poradenství zdarma a 100 % souhlasí s tím, že by injekční stříkačky měly být drogově

závislým poskytovány zdarma. Pro legalizaci držení a pěstování konopí je 76 % studentů. V otázce toho, jak by se měla společnost stavět k uživatelům drog, by většinou zastávali tolerující postoj. Při řešení problémů s drogami se přiklánějí k podpoře prevence, vzdělávání a výchovy a rozšiřování forem pomoci postiženým. **Závěr** | Postoje studentů adiktologie jsou poměrně tolerantní a s postoji obecné populace, která zastává poměrně konzervativní a represivní postoje, se většinou rozcházejí. Shoda panuje v názoru na řešení drogových problémů prevencí, vzděláváním a výchovou.

Klíčová slova | Vysokoškolští studenti – Adiktologie – Postoje – Drogová politika

Došlo do redakce | 6. srpna 2019

Přijato k tisku | 9. září 2019

Grantová podpora | Tento článek byl podpořen institucionálním programem podpory Progres č. Q06/LF1 a projektem číslo L01611 za finanční podpory MŠMT v rámci programu NPU I.

Korespondenční adresa | Ivana Císařová, Uhelná Příbram 59, 58245 Uhelná Příbram

cisarovaiv@gmail.com

1 ÚVOD

Názory veřejnosti na otázky drogové problematiky se postupem času mění. To dokazuje sada otázek zařazená do omnibusové studie Výzkum občanů agentury Inres-Sones v letech 1996, 2006 a 2016, která zjišťovala postoj veřejnosti vůči osobám, které užívají drogy, jaký způsob řešení drogových problémů jim připadá optimální a také názory na legalizaci užívání konopí. V roce 1996 by 36 % oslovené veřejnosti osoby užívající drogy stíhalo a jejich činnost považovalo za trestnou, zatímco v roce 2016 tento postoj zaujímal více než 50 %. V roce 2016 by téměř polovina oslovených zvolila represivní cestu řešení problémů a přitvrdila by postihy za užívání a šíření drog a další téměř polovina by více podporovala prevenci, vzdělávání a výchovu. Minimum respondentů by rozšiřovalo různé formy pomoci postiženým a nebo by nedělalo vůbec nic. V roce 1996 nesouhlasný postoj k legalizaci zastávalo 71 % respondentů, v roce 2016 to bylo 58 %. Názory týkající se řešení problémů s drogami však byly dlouhodobě stabilní (Mravčík et al., 2017).

Podle šetření Centra pro výzkum veřejného mínění s názvem *Názor občanů na drogy – květen 2017*, je 64 % respondentů přesvědčeno, že se každý drogově závislý má šanci vyléčit. 76 % respondentů souhlasí s tím, že by jim mělo být poskytováno poradenství zdarma, 68 % respondentů by umožnilo léčbu zdarma pouze na omezený počet pokusů. V otázce ohledně poskytování čistých injekčních stříkaček zdarma je však společnost názorově rozdělená téměř na půl, 49 % s tím souhlasí, 46 % nesouhlasí (Centrum výzkumu veřejného mínění, 2017).

Tato práce byla zaměřená na prozkoumání postojů studentů adiktologie k vybraným otázkám drogové problematiky a jejich srovnání s postoji obecné populace.

2 METODOLOGIE

Byl proveden dotazníkový průzkum. Dotazník byl elektronicky distribuován na společné studentské e-mailové adresy studentů prezenčního a kombinovaného bakalářského studia oboru adiktologie na konci dubna 2019, byl anonymní a bylo možné na něj odpovídat 14 dní. Na dotazník odpovědělo 39 žen a 7 mužů, celkem 46 osob, z nich 20 studentů z prvního ročníku, 19 z druhého a 7 ze třetího. Průzkumu se zúčastnilo 32 studentů prezenční a 14 kombinované formy studia. Výsledky dotazníku byly zpracovány v programu Microsoft Excel.

Otázky dotazníku byly převzaty z již proběhlých šetření postojů veřejnosti – a to ze studie *Výzkum občanů agentury Inres-Sones*, kam byly v letech 1996, 2006 a 2016 zařazeny postojové otázky, a jejichž výsledky shrnuje *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v r. 2016* (Mravčík et al., 2017) a výzkumu *Názory občanů na drogy Centra pro výzkum veřejného mínění* (2017).

Dotazník obsahoval celkem 11 položek, z nichž byly 3 otázky na pohlaví, ročník studia a formu studia. Následovalo 5 tvrzení a 1 otázka, na které bylo možné odpovídat možnostmi: souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, nesouhlasím a nevím. První tvrzení znělo: „Léčba drogově závislých by měla být zdarma.“ Druhé tvrzení: „Léčba drogově závislých by měla být poskytována zdarma jen na omezený počet pokusů (např. třikrát a dost).“ Třetí tvrzení: „Drogově závislým by čisté injekční stříkačky měly být poskytovány zdarma.“ Čtvrté tvrzení: „Každý drogově závislý má šanci se vyléčit.“ Páté tvrzení: „Drogově závislým by poradenství mělo být poskytováno zdarma.“ Otázka: „Souhlasil(a) byste s tím, aby se držení a pěstování marihuany společensky tolerovalo a nebylo trestně postihováno?“ U posledních dvou otázek mohli respondenti volit pokaždé jednu ze čtyř různých variant odpovědí, které navrhovaly určité rozličné postoje. První z nich zněla: „Jak by se společnost měla stavět k osobám, které užívají drogy?“ Další otázka: „Co by se mělo dělat, aby problémů s drogami ubylo?“ V závěru dotazníku mohli respondenti napsat své komentáře a připomínky.

3 VÝSLEDKY

3.1 Otázky převzaté z průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění

S prvním tvrzením ohledně léčby zdarma souhlasilo 52 %, spíše souhlasilo 35 % a spíše nesouhlasilo 13 % respondentů. U druhého tvrzení o léčbě zdarma na omezený počet pokusů zaujala nesouhlasné stanovisko nadpoloviční většina respondentů. Souhlasilo 11 %, spíše souhlasilo 17 %, spíše nesouhlasilo 22 %, nesouhlasilo 46 % a nevěděla 4 % respondentů. U třetího tvrzení ohledně poskytování stříkaček zdarma zaujali souhlasné stanovisko všichni respondenti. Souhlasilo 78 %, spíše souhlasilo 22 % respondentů. Se čtvrtým tvrzením ohledně šance na vyléčení souhlasilo 52 %, spíše souhlasilo 39 %, spíše nesouhlasilo 4 % a nevěděla 4 % respondentů. U pátého tvrzení o poskytování poradenství zdarma zaujalo souhlasné stanovisko 98 % respondentů, z čehož souhlasilo 78 % a spíše souhlasilo 20 %. S tímto tvrzením spíše nesouhlasil pouze jeden student, tedy 2 %.

3.2 Otázky převzaté z Výzkumu občanů

U otázky ohledně držení a pěstování marihuany souhlasilo 37 %, spíše souhlasilo 39 %, spíše nesouhlasilo 13 %, nesouhlasilo 4 % a nevědělo 7 % respondentů.

V otázce o tom, jak by se společnost měla postavit k uživatelům drog, by žádný respondent nezaujímal represivní postoj, 17 % studentů by uživatele drog nijak neomezovalo, 22 % by je trpělo, avšak žádalo by jejich léčbu, a nadpoloviční většina, 61 % respondentů, by preferovala jejich toleranci, ale zároveň ochranu ostatních. U poslední otázky o řešení problémů s drogami by 70 % respondentů podporovalo více prevenci, vzdělávání a výchovu,

28 % by více rozšiřovalo různé formy pomoci postiženým a jeden respondent, tedy 2 %, by zvolil represivní řešení.

Výsledky včetně srovnání s celopopulačními průzkumy shrnují *Tabulka 1* a *Tabulka 2*.

4 DISKUZE A ZÁVĚR

Z práce vyplynuly rozdíly mezi tím, jaký postoj zaujmají studenti adiktologie a jaký široká veřejnost. Odpovědi se zásadně lišily již u první otázky ohledně toho, zda by měla být léčba zdarma. Při porovnání odpovědí z šetření Názor občanů na drogy – květen 2017, kde souhlasné stanovisko zaujalo pouze 39 % veřejnosti, u studentů adiktologie to bylo až 87 %. Náborový nesoulad byl i u druhé otázky ohledně poskytování léčby na omezený počet pokusů,

kde veřejnost s omezením souhlasila v 68 %, přičemž stejné procento studentů s takovou situací nesouhlasilo.

Zatímco u poskytování injekčních stříkaček zdarma byla veřejnost rozpolcená, studenti adiktologie ve 100 % souhlasili. Optimističtější byli také v pohledu na otázku, zda má každý drogově závislý šanci se vyléčit, to si myslelo 91 % studentů, ale pouze 64 % respondentů z šetření Názor občanů na drogy. V otázce ohledně poradenství zdarma z naprosté většiny zaujali souhlasné stanovisko studenti i veřejnost.

V porovnání s Výzkumem občanů z roku 2016 byl markantní rozdíl i v názoru na legalizaci konopí. V obecné veřejnosti souhlasilo s legalizací pouze 22 % osob, zatímco studenti oboru adiktologie většinou souhlasili – 76 %. V předposlední otázce ohledně postoje společnosti

Tvrzení		souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	nesouhlasím	nevím
Léčba drogově závislých by měla být zdarma.	obecná populace	13	26	27	30	4
	studenti	52	35	13	0	0
Léčba drogově závislých by měla být poskytována zdarma jen na omezený počet pokusů (např. třikrát a dost).	obecná populace	31	37	17	12	3
	studenti	11	17	22	46	4
Drogově závislým by čisté injekční stříkačky měly být poskytovány zdarma.	obecná populace	18	31	21	25	5
	studenti	78	22	0	0	0
Každý drogově závislý má šanci se vyléčit.	obecná populace	26	38	18	8	10
	studenti	52	39	4	0	4
Drogově závislým by poradenství mělo být poskytováno zdarma.	obecná populace	35	41	10	11	3
	studenti	78	20	2	0	0

Tabulka 1 | Názory na vybrané otázky drogové problematiky – srovnání studentů adiktologie (duben 2019) s obecnou populací ze šetření Názor občanů na drogy (květen 2017), v %

Otázka		souhlasím a spíše souhlasím	nesouhlasím a spíše nesouhlasím	nevím
Souhlasil(a) byste s tím, aby se držení a pěstování marihuany společensky tolerovalo a nebylo trestně postihováno?	obecná populace	22	58	20
	studenti	76	17	7
Jak by se společnost měla stavět k osobám, které užívají drogy?		Nijak neomezovat, protože k tomu není žádný důvod	Tolerovat, ale ochránit před nimi ostatní	Trpět, ale žádat od nich, aby se šli chováni a činnost považovat za trestné
	obecná populace	3	14	30
Co by se mělo dělat, aby problémů s drogami ubylo?		Více rozšiřovat různé formy pomoci postiženým	Více podporovat prevenci, vzdělávání a výchovu	Přítvrdit postihy za užívání drog a jejich šíření
	obecná populace	5	46	46
	studenti	28	70	2
				Nemělo by se dělat vůbec nic
	obecná populace			2
	studenti			0

Tabulka 2 | Názory na vybrané otázky drogové problematiky – srovnání studentů adiktologie (duben 2019) s obecnou populací ze šetření Výzkum občanů (2016), v %

k uživatelům drog se veřejnost vyslovila většinou pro jejich stíhání, zatímco ani jeden student adiktologie tuto možnost nezvolil. Studenti preferovali ochranu ostatních a toleranci (61 %), veřejnost tuto možnost preferovala pouze ve 14 %. U poslední otázky ohledně řešení byli studenti pro podporu prevence, vzdělávání a výchovy a pro rozšiřování různých forem pomoci (až na jednoho jedince, který byl pro represivní postihy). V prevenci, vzdělávání a výchově vidělo cestu i 46 % veřejnosti, ale stejnou měrou byla veřejnost i pro represivní postihy.

Postoje veřejnosti a studentů adiktologie se v otázkách drogové problematiky výrazně liší. Podle výsledků a porovnání odpovědí studenti zaujímali většinou liberálnější postoje. Tyto rozdíly by mohly být způsobeny jak vyšší tolerancí k uživatelům návykových látek a závislým, tak lepší informovaností studentů vzhledem k tomu, že obor adiktologie studují. Nelze však také vyloučit, že právě jejich odlišné postoje je mohly nasměřovat ke studiu adiktologie. Vysokoškolští studenti vůbec mohou mít obecně liberálnější postoje vzhledem k jejich věku a vzdělání. Tyto otázky by mohl zodpovědět následný výzkum zaměřený např. na srovnání postojů mezi studenty různých oborů anebo na srovnání postojů studentů adiktologie před zahájením studia a v jeho průběhu, resp. po jeho zakončení.

Výsledky práce je potřeba hodnotit s opatrností vzhledem k nižší účasti studentů kombinované formy studia oproti formě prezenční a obecně malé velikosti výzkumného souboru, která např. neumožňuje podrobnější analýzu postojů studentů podle věku nebo ročníku studia. Zároveň je důležité zmínit, že v dotazníku nebylo možné zvolit dvě možnosti odpovědi v jedné otázce, což mohlo být zásadní omezení u dvou posledních otázek. Z připomínek respondentů bylo také patrné, že měli problémy s výběrem nabízených odpovědí u některých otázek, jelikož ani jedna z nich nemusela být dostatečně adekvátní a mohla korespondovat s jejich názory pouze částečně. Další nedostatek dotazníku představovala také absence definice pojmů „droga“ a „drogově závislý“, které mohli studenti i veřejnost vnímat zásadně odlišným způsobem.

Poděkování

První autorka děkuje všem respondentům-studentům adiktologie, kteří se zúčastnili výzkumu.

Role autorů | IC zpracovala koncept výzkumu a provedla výzkum mezi studenty adiktologie, oba autoři se podíleli na zpracování článku.

Konflikt zájmů | Bez konfliktu zájmů.

LITERATURA / REFERENCES

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017). *Názor občanů na drogy – květen 2017*. Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění.

Mravčík, V., Chomynová, P., Grohmannová, K., Janíková, B., Tion Leštinová, Z., Rous, Z., Kiššová, L., Kozák, J., Nechanská, B., Vlach, T., Černíková, T., Fidesová, H. & Vopravil, J. (2017). *Výroční zpráva ve věcech drog v České republice v roce 2016*. Praha: Úřad vlády České republiky.